

Učená společnost České republiky udělila medaile a ceny za rok 2018

Slavnostní veřejná část XXIV. valného shromáždění Učené společnosti České republiky se konala v pondělí 14. května 2018 ve Velké aule Karolina. Během zasedání byly předány Medaile za zásluhy o rozvoj vědy Numisma Honoris Societatis Scientiarum Bohemicae Učené společnosti ČR, a ceny v kategoriích mladší vědecký pracovník a středoškolský student. Dále byly uděleny společné ceny Učené společnosti ČR a Nadačního fondu Neuron pro pedagogy. V dopolední i odpolední části pak proběhly přednášky ke 100. výročí založení Československé republiky (s názvy Vznik a charakter 1. československé republiky, Světla a stíny 1. československé republiky, T. G. Masaryk jako erbovní osobnost Československa, Hořký epilog Mnichova 1938, Portréty T. G. Masaryka v rámci oficiálního umění 1. republiky a Hudba jako výraz a dědictví 1. republiky).

Učená společnost České republiky byla ustavena z iniciativy prof. Otto Wichterleho (1913–98) a prof. Rudolfa Zahradníka na zasedání v historickém Vlasteneckém sále pražského Karolina dne 10. května 1994. Zde byla podepsána Deklarace Učené společnosti České republiky a 36 zakládajících členů pak bylo 24. května téhož roku přijato prezidentem republiky Václavem Havlem na Pražském hradě. Učená společnost se hlásí k tradicím Královské české společnosti nauk, která se utvářela od 70. let 18. stol. (v r. 1784 byly přijaty její první stanoviny), a České akademie věd a umění, založené r. 1890. Program Učené společnosti je obdobný jako u učených společností ostatních, zejména evropských zemí, tedy především podpora vzdělanosti, vědy a kulturní atmosféry doma i ve stycích mezi státy a národy.

Jejím cílem je podněcovat svobodné pěstování vědy, budit touhu po poznání a radost z něho, šířit vědecké poznatky ve veřejnosti, podporovat zvyšování úrovně vzdělanosti a tvůrčího, racionálního a lidsky odpovědného klimatu v naší zemi. Je

velmi významné, že postavení Učené společnosti ve vědeckém životě bylo právně zakotveno v zákoně č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Členy Učené společnosti se mohou stát významní domácí vědecké osobnosti z oblastí přírodních i humanitních věd na základě tajné volby při valných shromážděních, která se konají každoročně. Jelikož je počet členů Společnosti stanovami omezen od r. 2006 na 111, může však plénum předem rozhodnout, že se volby při některých valných shromážděních nekonají. Na shromážděních se obdobně mohou volit i zahraniční členové z řad významných badatelů, kteří mají mimořádné vazby k české vědecké komunitě; počet zahraničních členů není omezen. S novými stanovami v lednu 2015 byla ustavena další kategorie – členové emeritní. Členové jsou rozděleni do čtyř vědních sekcí – I. sekce věd matematicko-fyzikálních, II. sekce věd chemických, III. sekce věd biologicko-medicínských, IV. sekce věd společenských a humanitních.

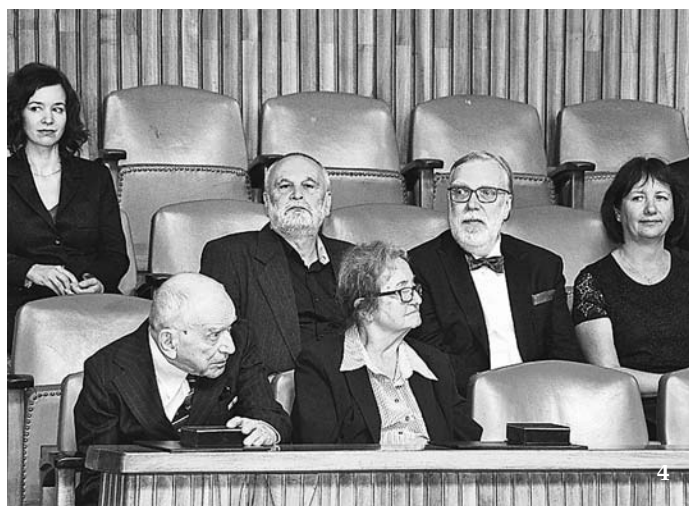
Učená společnost ČR pořádá jedenkrát v měsíci plenární členskou schůzi (vždy od září do dubna). V květnu pak probíhají valná shromáždění. Na zasedáních přednášejí členové nebo pozvaní hosté o aktuálních vědeckých problémech ve svých oborech a probíhají diskuzní setkání. Od r. 1998 pořádá Společnost několikrát ročně veřejné přednášky či diskuze věnované nejdůležitějším otázkám soudobých přírodních a společenských věd.

Od r. 1996 udělovala Učená společnost ČR prestižní ceny za původní vědecké práce v kategorii vědecký pracovník a mladší vědecký pracovník (do 40 let). Zásluhou sponzorů jsou s těmito cenami spojeny finanční odměny. V současnosti se staly významným domácím oceněním vědeckých pracovníků, kteří nejsou členy Učené společnosti. K tomu přibývalo od r. 1998 oceňování středoškolských studentů a poté byla v r. 2009 zřízena cena pro pedagogické pracovníky, kteří podporují zájem o vědu a výzkum na středních školách a vytvářejí podmínky pro individuální činnost svých studentů a jejich vynikající působení v soutěžích. Od r. 2015 nese cena název Společné cena Učené společnosti a Nadačního fondu Neuron. Po finanční stránce se na cenách podílí Nadační fond pro podporu vědy při Učené společnosti ČR, vedený v současné době předsedou Správní rady prof. RNDr. Jiřím Krajíčkem, DrSc.

Učená společnost byla ve volebním období květen 2016 až květen 2018 řízena osmičlennou Radou ve složení RNDr. Zdeněk Havlas, DrSc. (předseda), prof. RNDr. Blanka Říhová, DrSc. (1. místopředsedkyně), prof. RNDr. Jiří Bičák, DrSc. (2. místopředseda), RNDr. Zdeněk Jiráček, CSc. (vědecký tajemník), prof. RNDr. David Vokrouhlický, DrSc. (předseda I. sekce věd matematicko-fyzikálních), prof. RNDr. Karel Procházka, DrSc. (předseda II. sekce věd chemických), prof. MUDr. Jan Štěpán, DrSc. (předseda III. sekce věd biologicko-medicínských), prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc. (předseda IV. sekce věd společenských a humanitních).

1 a 2 Nositelé nejvýznamnějšího ocenění Učené společnosti ČR – Medaile za zásluhy o rozvoj vědy pro r. 2018. Imunoložka Helena Tlaskalová-Hogenová (obr. 1) a Mojmír Petráň (2), autor myšlenky konfokálního mikroskopu s dvojitým řádkováním, spolu s předsedou Rady Učené společnosti Zdeňkem Havlase

Nositelé Medaile Učené společnosti České republiky za rok 2018

Medaile za zásluhy o rozvoj vědy byla zřízena k 10. výročí založení Učené společnosti v r. 2004. Jde o nejvýznamnější ocenění, které Učená společnost uděluje.

● prof. MUDr. Helena Tlaskalová-Hogenová, DrSc.

Helena Tlaskalová-Hogenová pracuje v Mikrobiologickém ústavu Akademie věd, kde působí od r. 1962. Od počátku se zaměřila na výzkum v oblasti imunologie. Světově originálních výsledků se svým týmem dosáhla v oblasti slizniční (střevní) imunity, zejména ve výzkumu vývoje této imunity během ontogeneze a v poznávání vztahů střevní mikrobioty a imunity.

● prof. MUDr. Mojmir Petráň, CSc.

Mojmír Petráň přišel v r. 1964 na myšlenku zdokonalení mikroskopu pro biologická pozorování živých tkání, kterou se svým spolupracovníkem MUDr. Milanem Hadravským dovedl k patentu konfokálního mikroskopu s dvojitým řádkováním, jenž znamenal převrat v mikroskopických technikách a přispěl k bouřlivému rozvoji molekulární buněčné biologie.

Nositelé cen Učené společnosti České republiky

V kategorii mladší vědecký pracovník:

● Mgr. Martin Hrubý, Ph.D., DSc., za významný vědecký přínos ve vývoji polymerních radiofarmak a metodiky jejich aplikace. M. Hrubý, vedoucí vědecký pracovník Ústavu makromolekulární chemie AV ČR, ve své práci upozornil na možnosti použití medicínsky významných radionuklidů jako aktivních složek polymerních nosičových systémů a přenesl zkušenosti s nosičovými systémy pro klasická chemoterapeutika (drug delivery) do této nové oblasti. Kromě vědecké činnosti se angažuje i v popularizaci vědy.

● Mgr. Kamila Pacovská, Ph.D., za vynikající práce v oboru filozofie a etiky. K. Pacovská pracuje na katedře filozofie Fakulty filozofické Univerzity Pardubice. Mimo jiné byla hlavní iniciátorkou a koordinátorkou návrhu vědeckého projektu Centrum pro etiku jako studium hodnoty člověka.

V kategorii středoškolský student:

● Natálie Alferyová a Katka Mansfeldová, z Vyšší odborné a střední zemědělské školy v Benešově u Prahy, za společnou studii Sezonní zjišťování přítomnosti anti-

mikrobiálních látek ve vybraných družicích rostlin a lišejníků; Natálie Císařová, z Gymnázia a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, Svitavy, za práci Studium cytotoxických účinků obvažových krytí s obsahem stříbra; Sabina Černá, ze Střední odborné školy veterinární v Hradci Králové, za studii Mezidruhová a vnitrodruhová agrese šoupálka dlouhoprstého; Jiří Doležel, ze Střední průmyslové školy chemické v Brně, za studii Vývoj nanoporézních nosičů metaloléciv; Štěpánka Grunová, z Gymnázia v Moravském Krumlově, za téma Tvůrci a fundátoři postbarokních kamenných křížů Brněnska a Znojemska; Jan Hroudny, z Gymnázia v Židlochovicích, za studii František Boleloucký a Obrana národa na Židlochovicu; Tomáš Hurdálek, z Gymnázia v Kroměříži, za studii Teslův transformátor s primárním jiskřištěm; Tomáš Perutka, z Gymnázia v Brně, za práci Vyjadřování prvocísel kvadratickými formami; Tereza Pulgretová, z Gymnázia Aloise Jiráska v Litomyšli, za téma Okolo Seče sedlák se vleče aneb Osudy sedláckých rodin trestaných totalitním režimem v obcích Újezdec a Morašice; Tereza Smutná, z Gymnázia v Brně-Řečkovických, za studii Vliv subchronické inhalace nanočástic PbO na cílové orgány; Kamila Starkbaumová, z Masarykovy střední školy chemické v Praze, za společnou studii Chemické experimenty pro učitele základních a středních škol; Petr Palivec, z Masarykovy střední školy chemické v Praze, za společnou studii Chemické experimenty pro učitele základních a středních škol; Josef Tomeček, z Gymnázia Jana Pivečky a SOŠ ve Slavičíně, za práci Příprava nových ligandů na bázi adamantanu a studium jejich supramolekulárního chování vůči cyklodextrinu a cucurbit[7]urilu;

3 Zleva: Oceněný Martin Hrubý, tajemnice Učené společnosti ČR Jiřina Jedináková a předseda Společnosti Zdeněk Havlas

4 Zleva: Kamila Pacovská, Petr Pavlíček, Jan Kvirenc a Pavla Kodříková, M. Petráň a H. Tlaskalová-Hogenová

5 Středoškolská studentka oceněná Učenou společností ČR za rok 2018. Snímky Z. Tichého, Knihovna AV ČR

Jakub Vácha, z Gymnázia v Soběslavi, za studii Mineralogie Řípecka se zaměřením na granáty a turmalíny.

Společná cena Učené společnosti ČR a Nadačního fondu Neuron pro pedagogy

● RNDr. Pavla Kodříková
P. Kodříková učí biologii a chemii na Gymnázium Česká v Českých Budějovicích. Je rovněž vedoucí předmětové komise Biologie a koordinátorkou seminářních prací a projektů Středoškolské odborné činnosti. Dlouhodobě spolupracuje s ústavem Biologického centra AV ČR a se studenty doktorského studia VŠCHT Praha. Dvě její studentky získaly cenu Učené společnosti.

● Mgr. Jan Kvirenc
V době totalitního rozkolísání pohledů na dějiny po r. 1989 vedl a dodnes vede programy dějepisného vzdělávání učitelů, jimž předává své pedagogické zkušenosti a vědecké znalosti. Založil časopis Čelem vzad!, vydávaný Gymnáziem Budějovická.

● Petr Pavlíček
Úspěšně vede týmy studentů v soutěži Turnaj mladých fyziků. Jeho zásluhou je Mendelovo gymnázium Opava špičkovou vzdělávací institucí, která má v českém fyzikálním společenství vynikající jméno.

Více na <http://www.learned.cz>